

Deelgebied Cromstrijen SSK, onderzoeken en contract

Onderdeel: Oriënterend onderzoek in het kader van de wet- en regelgeving voor de natuur (verkennend natuuronderzoek)

Definitief

Waterschap Hollandse Delta

Grontmij Nederland B.V.
Houten, 11 april 2014

11.04.2014-WSHD-Cromstrijen-W211, revisie D1

Titel : Deelgebied Cromstrijen SSK, onderzoeken en contract
Subtitel : Onderdeel: Oriënterend onderzoek in het kader van de
en regelgeving voor de natuur (verkennend natuuronderzoek)
Projectnummer : Grontmij: 335597 /
Waterschap Hollandse Delta WSHD-HWD-005
Referentienummer : 11.04.2014-WSHD-Cromstrijen-W211
Revisie : D1
Datum : 11 april 2014

Auteur(s) : ing. D. van der Veen
E-mail adres : david.vanderveen@grontmij.nl
Gecontroleerd door : Mr. A.H. Tuitert
Paraaf gecontroleerd :
Goedgekeurd door : ing. G.A. Wolthoff
Paraaf goedgekeurd :
Contact : Grontmij Nederland B.V.
De Molen 48
3994 DB Houten
Postbus 119
3990 DC Houten
T +31 30 634 47 00
F +31 30 637 94 15
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1 Samenvatting	5
2 Inleiding	6
2.1 Aanleiding en doel.....	6
2.2 Kader van het onderzoek	9
3 Flora- en faunawet	11
3.1 Toetsingkader.....	11
3.2 Methode	12
3.3 Flora	12
3.4 Grondgebonden zoogdieren	14
3.5 Vleermuizen	17
3.6 Vogels	18
3.7 Vissen.....	21
3.8 Reptielen	22
3.9 Amfibieën	23
3.10 Overige soorten.....	24
4 Natuurbeleidskaders	25
4.1 Ecologische Hoofdstructuur	25
5 Natuurbeschermingswet	27
5.1 Toetsingskader.....	27
5.2 Inventarisatie	27
5.3 Analyse van de mogelijke effecten.....	28
6 Conclusies en aanbevelingen	28
6.1 Ecologische Hoofdstructuur	28
6.2 Natuurbeschermingswet	28
6.3 Flora- en faunawet	29

1 Samenvatting

De watersystemen in de Hogezaandsepolder en de Torensteepolder in de gemeente Cromstrijen (Hoeksche Waard) moeten worden aangepast. De gemalen Hoogezandschepolder en Torensteepolder worden omgebouwd tot een hevel. Het gemaal Cromstrijen moet in de toekomst het water uit die polders gaan afvoeren. Daarnaast worden watergangen verbreed en NVO's gerealiseerd. Om te komen tot definitieve besluitvorming is het voorliggende verkennend natuuronderzoek nodig om de actuele natuurwaarden te bepalen waar maatregelen gepland zijn.

Uit het uitgevoerde onderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen effecten zijn te verwachten op natuurbeschermingswetgebieden en EHS- gebied.

Er zijn mogelijk wel effecten te verwachten op FF-wet, tabel 2/3 beschermde soorten. Het gaat hierbij om vleermuizen, grondgebonden zoogdieren, jaarrond beschermde nesten en vogels, vissen en de ringslang. De meest belangrijke advisering voortvloeiend uit het voorliggende onderzoek is hieronder puntsgewijs weergegeven:

- Bij het kappen van bomen of het verwijderen van kunstwerken (duikers) is aanvullend natuuronderzoek nodig en afhankelijk van de resultaten mogelijk ontheffing nodig van de Flora- en faunawet voor vogels en/of vleermuizen.
- Overdag werken met betrekking tot foeragerende en overvliegende vleermuizen.
- Werken buiten het broedseizoen (circa half maart tot eind augustus) met betrekking tot vogels, als dit niet mogelijk is, dan voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelinspectie uitvoeren door een ter zake kundige op het gebied van vogels.

- Werkzaamheden in de Schuringse haven (natte oever en water) richting open water uitvoeren, zodat vissen waar nodig kunnen vluchten en buiten het voortplantingsseizoen van vissen. Als in juli wordt begonnen met de uitvoering, dan wordt er buiten de voortplantingsperiode van de bittervoorn gewerkt.
- Ten gunste van de grote gele kwikstaart wordt aanbevolen om de gemalen te voorzien van nestkasten.
- Aanbevolen wordt om, ter beperking of voorkoming van verstoring op beschermde flora en fauna, een ecologische werkprotocol op te stellen. In een ecologisch werkprotocol staan mitigerende maatregelen bij uitvoeringswerkzaamheden, waarin de aannemer van dit werk zich aan zal moeten committeren.

4

2 Inleiding

2.1 Aanleiding en doel

Het plangebied ligt in de Hoeksche Waard ten oosten van Numansdorp in de gemeente Cromstrijen.

Het plangebied is verdeeld in 4 deelgebieden:

- Deelgebied Hogezaand
Begrensd door de dijk langs het Hollands Diep, de Korte Boomweg, de Schuringsdijk en de Schuringse Haven.
- Deelgebied Torenstee
Begrensd door de Nieuwe Oosterse Polderdijk en de Numansgors, Fortlaan, de Schuringsdijk en de Schuringse Haven.
- Gemaal Cromstrijen
Op de grens tussen de Schuringse Haven en het Hollands Diep.
- Natuurvriendelijke oever (NVO)
Aan de westzijde van de Schuringse Haven, vanaf de Torensteepoldersekade tot aan de Schuringsdijk.

De Torensteepolder en de Hogezaandsepolder functioneren als twee afzonderlijke polders. Middels een gemaal wordt het overtollige water direct naar het buiten water uitgeslagen. Het

11.04.2014-WSHD-Cromstrijen-W211, revisie D1

gemaal van de Torensteepolder loost op de westelijk gelegen Gemeentehaven. Deze staat in open verbinding met het buitenwater (Hollands Diep), maar kan bij hoge buitenwaterstanden worden gesloten. Het gemaal van de Hogezaandse polder loost aan de zuidzijde direct op het Hollandsch Diep

Voor beide polders geldt, dat er bij de gemalen ook water kan worden ingelaten. Daarnaast heeft de Torensteepolder nog een inlaat ter hoogte van de westelijk gelegen watergang.

Uit onderzoek is gebleken, dat de gemalen in de bemalingsgebieden Hogezaandsepolder, Torensteepolder en Cromstrijen op relatief korte termijn aan renovatie toe zijn. Daarnaast moet in het plangebied een KRW-maatregel gerealiseerd worden.

Om te kunnen voldoen aan de KRW is het nodig om de doorspoelmogelijkheden in de polders Hogezaand en Torenstee te verbeteren. In de toekomstige situatie zal water ingelaten worden ter plaatse van de huidige gemalen Hogezaand en Torenstee. In deelgebied Torenstee zal ook de stroomrichting omkeren en van west naar oost gaan lopen. Het water stroomt dan via de watergangen langs de Lange Boomweg resp. de Torensteepoldersekade naar de Schuringse Haven, waar het afgevoerd wordt door gemaal Cromstrijen.

Daarom zal gemaal Cromstrijen gerenoveerd worden. De gemalen Hogezaand en Torenstee worden vervangen door een hevel. Zodra in beide deelgebieden kan worden doorgespoeld, kunnen de bestaande gemalen worden geamoveerd.

Tevens wordt een natuurvriendelijke oever gerealiseerd aan de westzijde van de Schuringse Haven.

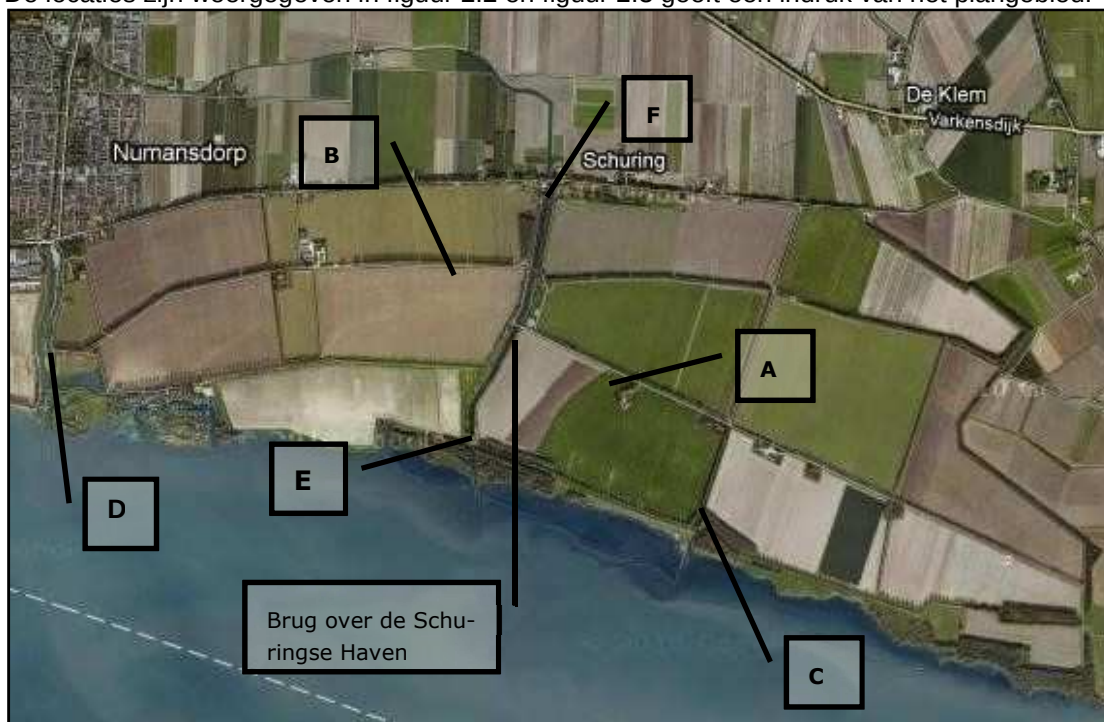
Om te komen tot definitieve besluitvorming is onder andere een verkennend natuuronderzoek nodig om de actuele natuurwaarden te bepalen waar maatregelen gepland zijn.

De locaties welke tijdens het verkennend natuuronderzoek geïnspecteerd zijn betreffen:

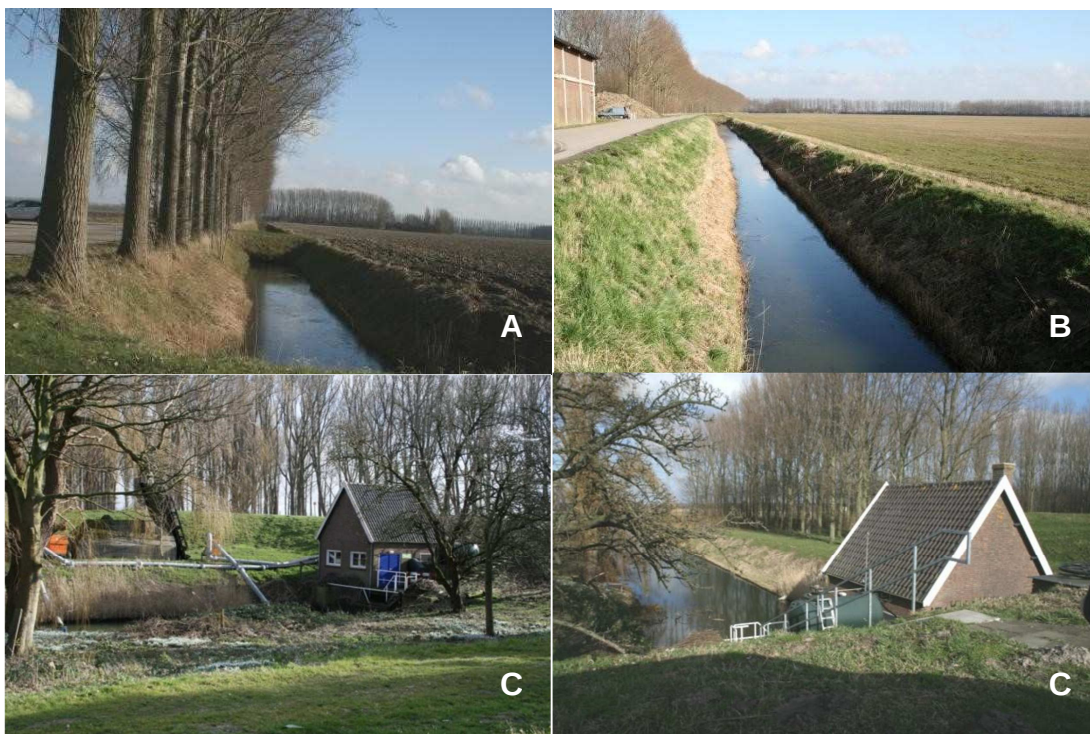
- A) Watergang ten zuiden van de Lange Boomweg, m.b.t. verbreden watergang;
- B) Watergang ten zuiden van de Torensteepolderse kader, m.b.t. verbreden watergang;
- C) Gemaal Hogezaandsche polder, m.b.t. aanpassing naar hevel
- D) Gemaal Torensteepolder, m.b.t. aanpassing naar hevel

- E) Gemaal Cromstrijen, m.b.t. mogelijke aanpassingen
 F) Schuringse Haven, m.b.t. aanleg natuurvriendelijke oever;
Extra) Controle brug over de Schuringse Haven

De locaties zijn weergegeven in figuur 2.2 en figuur 2.3 geeft een indruk van het plangebied.

Figuur 2.1 Plangebied

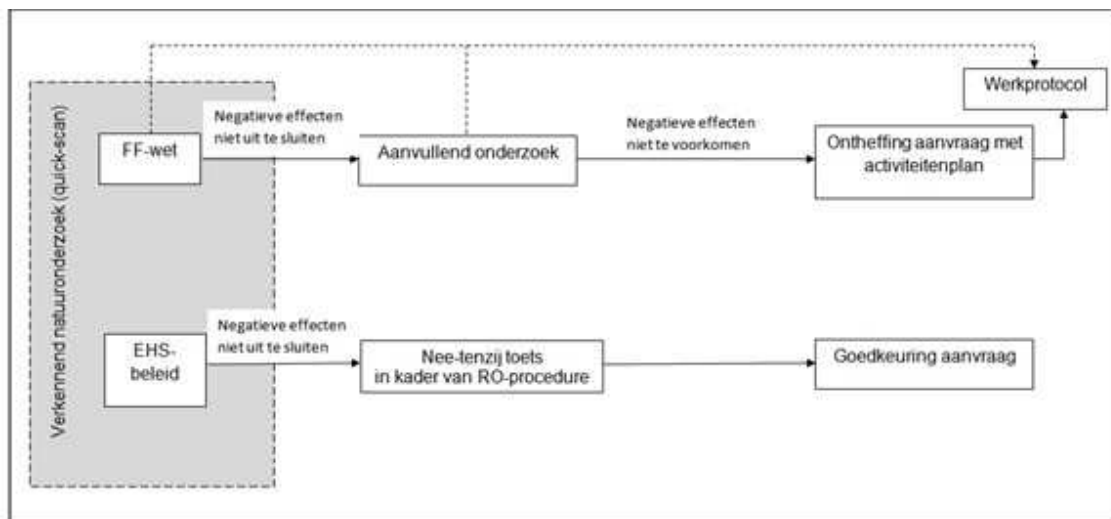
Figuur 2.2 indruk plangebied

2.2 Kader van het onderzoek

Projecten of handelingen dienen te worden getoetst aan de wet- en regelgeving voor natuur. De natuurbescherming in Nederland bestaat uit de volgende kaders:

- Flora- en faunawet: individuele soorten;
- Provinciaal beleid: Ecologische Hoofdstructuur;
- Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten.

Het verkennend onderzoek is er op gericht om een eerste inzicht te krijgen in de mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden in en om het projectgebied en de mogelijke vervolgstappen die moeten worden genomen met betrekking tot aanvullend veldonderzoek, nader effectonderzoek en nadere procedures betreffende de Flora- en faunawet en de EHS. In figuur 2.1 is aangegeven welke procedures mogelijk moeten worden doorlopen. Het verkennend onderzoek is de eerste stap in de procedure. Afhankelijk van het resultaat moeten de navolgende stappen al dan niet worden doorlopen.

Figuur 2.3 Procedureschema wet- en regelgeving Ff-wet en EHS-beleid

3 Flora- en faunawet

3.1 Toetsingkader

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van soorten planten en dieren in ons land. De beschermde soorten zijn op grond van het Vrijstellingenbesluit onderverdeeld in verschillende beschermingscategorieën, de zogeheten 'tabel 1-soorten', 'tabel 2-soorten' en 'tabel 3-soorten'. Vogels zijn niet in deze categorieën ingedeeld.

De toetsing in het kader van de Flora- en faunawet vindt plaats aan de hand van de volgende in het kader van ruimtelijke ontwikkeling relevante verbodsbepalingen:

- Artikel 8: Het is verboden beschermde planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: Het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: Het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

De zwaarte van toetsing is afgestemd op de gunstige staat van instandhouding van soorten. Hierbij wordt er onderscheid gemaakt in de volgende groepen met een eigen toetsingsregime:

Algemene soorten (tabel 1-soorten)

Wat betreft ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling. Er hoeft in dit kader geen ontheffing aangevraagd te worden, hiervoor geldt wel de zorgplicht.

Overige soorten (tabel 2-soorten)

Wat betreft ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling, indien wordt gewerkt volgens een door de minister van EZ (voorheen EL&I, LNV) goedgekeurde gedragscode. Indien dit niet het geval is, dan moet ontheffing aangevraagd worden, deze valt onder de lichte toets (geen aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort).

Soorten bijlage IV Habitatrichtlijn en bijlage 1 AMvB (tabel 3-soorten)

Voor deze soorten moet wat betreft ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing aangevraagd worden. De ontheffingsaanvraag valt onder de zware toets, hetgeen inhoudt dat:

- er sprake dient te zijn van een bij de wet genoemd belang;
- er geen andere bevredigende oplossing mogelijk is;
- er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort(en).

Vogels zijn niet ingedeeld in bovengenoemde categorieën. Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd. Het is daarom bijvoorbeeld verboden nestelende en/of broedende vogels te verstoren, eieren te rapen of nesten en andere vaste rust- en verblijfplaatsen te vernietigen.

Uitgangspunt hierbij is dat nesten van vogels alleen beschermd zijn, indien deze in gebruik zijn tijdens het broedseizoen.

Voor een aantal vogelsoorten (genoemd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het ministerie van EZ), die jaarlijks van het zelfde nest gebruik maken of geen eigen nest kunnen bouwen, geldt een uitzondering. Nesten van deze soorten worden beschouwd als vaste rust- en verblijfplaats in de zin van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn jaarrond beschermd, mits niet permanent verlaten.

Om te voorkomen dat nestelende en/of broedende vogels verstoord worden, dienen verstorende werkzaamheden altijd zo veel mogelijk buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd en dient gecontroleerd te worden of mogelijk jaarrond beschermde nesten worden aangetast door de werkzaamheden. Het beschermingsregime voor vogels komt overeen met dat van tabel 3soorten. Ontheffing kan slechts worden verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Daarnaast kan alleen ontheffing worden verkregen indien er sprake is van een in de wet genoemd belang. Dit betreft voor vogels alleen belangen die te maken hebben met openbare veiligheid, luchtvaartveiligheid, onderzoek en volksgezondheid (geen ruimtelijke ontwikkelingen).

3.2 Methode

Bronnenonderzoek

De inventarisatie betreft een onderzoek naar de actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten in het plangebied en in de directe naastgelegen omgeving van het plangebied. De inventarisatie bestaat uit een bronnenonderzoek, een verkennend veldbezoek en habitatgeschiktheidsbeoordeling. Het bronnenonderzoek heeft als doel een overzicht te verkrijgen van de beschikbare informatie met betrekking tot het voorkomen van beschermde soorten. De geraadpleegde bronnen zijn: Nationale databank Flora en Fauna (NDFP), www.zoogdiervereniging.nl, www.sovon.nl, www.ravon.nl, www.waarneming.nl, www.telmee.nl, www.florafaunacheck.nl, www.knnv.nl, www.vlinderstichting.nl, www.drloket.nl, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Provincie Zuid-Holland en IVN.

Habitatgeschiktheidsbeoordeling

Op basis van een veldbezoek is de geschiktheid van biotopen voor beschermde soorten beoordeeld. Deze beoordeling brengt samen met het bronnenonderzoek de beschermde soorten (groepen) in beeld, die in de voorkeurslocatie transportleiding (kunnen) voorkomen. Het veldbezoek heeft plaatsgevonden op 17 februari 2014 door een ecooloog van Grontmij.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Er is vervolgens gekeken of soorten (groepen) beïnvloed kunnen worden door voorgenomen activiteiten. Op basis van deze analyse wordt geconcludeerd voor welke soorten(groepen) een ontheffing in kader van Flora- en faunawet aangevraagd moet worden en of er een nader onderzoek nodig is.

3.3 Flora

Bronnenonderzoek

Uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP 2004 t/m 2014) en Waarneming.nl zijn geen waarnemingen van beschermde flora in het plangebied bekend (fig. 3.3). In de indirecte omgeving van het plangebied zijn in relatie tot het plangebied wel de Ff-wet, tabel 2 beschermde soorten: brede orchis en rietorchis aangetroffen. In de directe omgeving zijn tevens tabel 1 soorten (grote kaardebol, zwanenbloem, brede wespenorchis, gewone vogelmelk) aangetroffen.

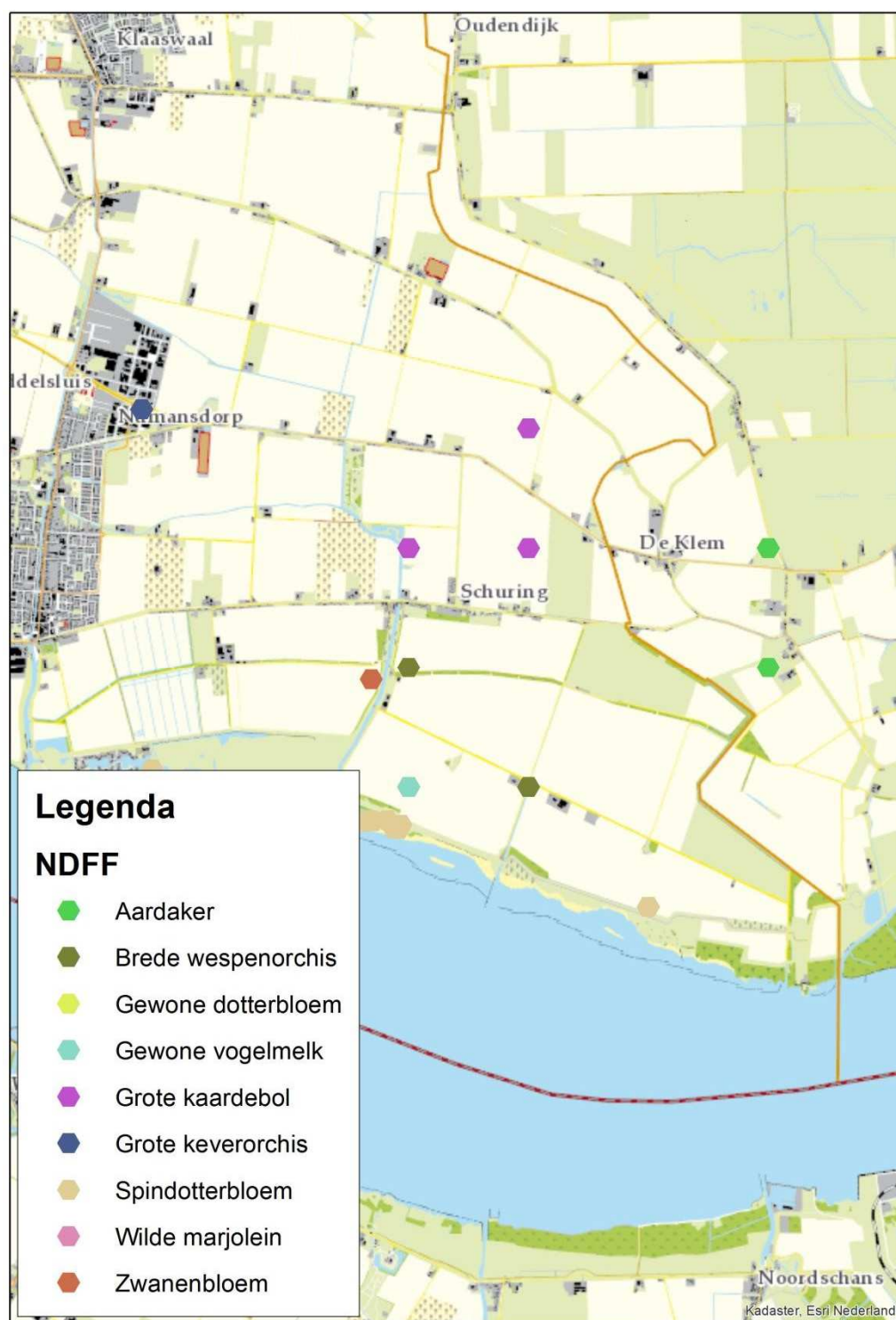
Verkennd veldbezoek

Tijdens het veldbezoek is geen tabel 2/3 beschermde flora aangetroffen in het plangebied. Hierbij dient wel opgemerkt te worden, dat het veldbezoek buiten het groeiseizoen is uitgevoerd en de grasvelden gemaaid en de sloten geschoond aangetroffen zijn. Er is tevens geen geschikt

biotoop voor de tabel 2/3 beschermde flora aangetroffen langs het plangebied, omdat de slootkanten in het plangebied een steil talud hebben (c.a. 1:1) en naar verwachting intensief gemaaid worden, gezien de huidige agrarische functionaliteit van de graslanden.

Effecten

Gezien de slootkanten steil zijn en de graslandpercelen naar verwachting (op basis van het veldbezoek) intensief in gebruik zijn, wordt geen geschikt biotoop voor beschermde soorten in het plangebied verwacht. Opgemerkt dient te worden, dat het voorkomen van potentieel biotoop sterk afhangt van het maairegime, peilbeheer en bemesting. Zolang er geen slootkanten worden vergraven waar beschermde flora aangetroffen wordt, zijn geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet. Nader onderzoek of ontheffing of werken met een gedragscode is daarom niet aan de orde.

Figuur 3.3 NDFF vaatplanten in het plangebied

3.4 Grondgebonden zoogdieren

Bronnenonderzoek

In de NDFF (2004 t/m 2014) en waarneming.nl zijn, behalve de noordse woelmuis en de bever geen waarnemingen bekend van tabel 2 en/of 3 grondgebonden zoogdieren van de Flora- en faunawet in het plangebied. Uit deze bronnen blijkt wel dat algemene zoogdiersoorten zoals konijn, vos en bunzing aangetroffen zijn in en in de omgeving van het plangebied (fig. 3.4a).

Van de Hoogezandsche gorzen en tiendgorzen ten zuiden van het plangebied is een levensvatbare populatie noordse woelmuizen en bever (*Ff-wet, tabel 3*) bekend uit Waarneming.nl, de NDFF (2013) en eerder onderzoek uit 2013¹. Mogelijk komt de waterspitsmuis hier ook voor. De Hoogezandsche gorzen ligt buiten het plangebied en vormt aldaar een optimaal leefgebied voor deze soorten.

Verkenkend veldbezoek

Tijdens het verkennend veldbezoek is het plangebied beoordeeld op habitatgeschiktheid voor grondgebonden zoogdieren. Daaruit blijkt dat het plangebied geen bomen, struweel, rietkragen, gebouwen of takkenhopen heeft, die een vaste verblijfplaats kan bieden voor tabel 2/3 beschermde grondgebonden zoogdieren. Er zijn geen sporen (zoals wroet, vraat, latrine of krabsporen) aangetroffen van tabel 2/3 grondgebonden zoogdieren in het plangebied. Hierbij moet opgemerkt worden dat voorliggend onderzoek geen uitgeput onderzoek naar gebruik door grondgebonden zoogdieren van het plangebied betreft. De slootkanten in het plangebied hebben t.h.v. de aanleg van de NVO een steil talud (c.a. 1:1) en worden waarschijnlijk intensief gemaaid en geschoond. Ten noorden van het plangebied is wel optimaal geschikt habitat voor deze soorten aangetroffen (fig. 3.4b).

Onder de oude brug (fig. 2.3) welke over de Schuringse Haven loopt bevinden zich verder gaten en holen van een vos (fig. 3.4b). Hier zijn tevens vraat- en graafsporen en pootprenten aangetroffen van een vos. Er kan met zekerheid gesteld worden dat de vos een vaste verblijfplaats heeft onder de brug. Maar dit betreft een tabel 1 soort.

Effecten

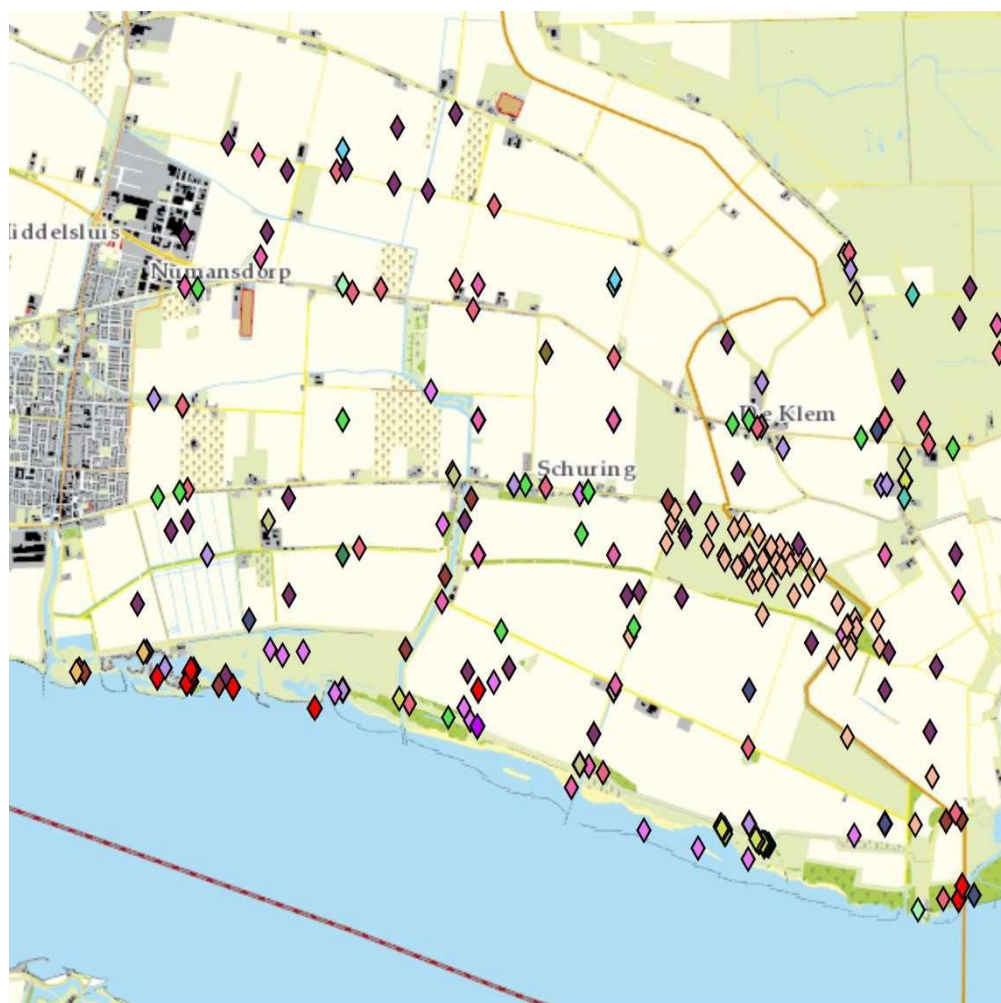
Omdat er geen vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen van tabel 2/3 grondgebonden zoogdieren in het plangebied of in de direct omgeving zijn aangetroffen, kan aantasting van verblijfplaatsen uitgesloten worden. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpactures in gang te worden gezet. Nader onderzoek of ontheffing is daarom niet nodig. Het plangebied kan wel sporadisch als foerageergebied gebruikt worden door de bever en de noordse woelmuis en mogelijk ook de waterspitsmuis. De Schuringse Haven wordt namelijk alleen maar gescheiden van de Hoogezandsche gorzen door gemaal Cromstrijen en een dijk.

maar negatieve effecten zijn nauwelijks te verwachten, omdat het plangebied door ontbreken van voldoende beschutting (zoals houtige opstanden) geen optimaal foerageer is. Bovendien is in de omgeving voldoende foerageer aanwezig. De mogelijkheid bestaat dat door de aanleg van de NVO (Natuur Vriendelijk Oever) in de Schuringse Haven een grotere aantrekkingskracht heeft op de waterspitsmuis en andere grondgebonden zoogdieren.

De gunstige staat van instandhouding komt met betrekking tot beschermde tabel 2/3 grondgebonden zoogdieren niet in gevaar, maar er zijn wel mitigerende maatregelen nodig bij uitvoering van de werkzaamheden aan de Schuringse Haven en gemaal Cromstrijen om mogelijke verstoring van foeragerende bevers, noordse woelmuis en waterspitsmuis te voorkomen.

Met betrekking tot de verbreding van de watergangen en de aanpassingen van gemalen Torensteepolder en Hoogezandsche polder zijn geen effecten te verwachten op tabel 2/3 grondgebonden zoogdieren. Voor de aanwezige algemene soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet, zoals mol, vos, konijn en bunzing geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt wel de zorgplicht.

¹ Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid, Effecten op natuurwaarden, RoyalhaskoningDHV, september 2013

Legenda

NDFF

Grondgebonden zoogdieren

◆ Noordse woelmuis (arenicola)	◆ Dwergmuis	◆ Konijn
◆ Bever	◆ Dwergspitsmuis	◆ Mol
◆ Aardmuis	◆ Egel	◆ Ree
◆ Bosmuis	◆ Fret	◆ Rosse woelmuis
◆ Bunzing	◆ Gewone bosspitsmuis	◆ Veldmuis
◆ Damhert	◆ Haas	◆ Vos
	◆ Hermelijn	◆ Wezel
	◆ Huisspitsmuis	◆ Woelrat/molmuis

Figuur 3.4a NDFF grondgebonden zoogdieren

Figuur 3.4b, Links = ten zuiden van gemaal Cromstrijen, uitmonding Schuringse Haven op het Hollands Diep. Rechts = vossenhol onder de brug

3.5 Vleermuizen

Bronnenonderzoek

Uit de NDFF (2004 t/m 2014) zijn recente waarnemingen (foeragerend en overvliegend) bekend van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, en ruige dwergvleermuis (Ff-wet, tabel 3) in de directe omgeving van het plangebied (fig. 3.5b). Waarneming.nl maakt daarbij ook melding van de watervleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en meervleermuis in de omgeving van het plangebied. De relatief grote aantallen vleermuizen zijn mogelijk gerelateerd aan verblijfplaatsen zoals de bunker ten westen van het plangebied (fig. 3.5a).

Verkennd veldbezoek

De habitatcheck is op basis van de checklist van het Vleermuisprotocol² uitgevoerd. Tijdens het verkennend veldbezoek (van 17 februari 2014) is vastgesteld dat het hele plangebied onderdeel uitmaakt van foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen. M.u.v. een aantal knotwilgen (fig. 3.5a), vormen de bomen direct langs de vaart (populieren) geen geschikte verblijfplaatsen van vleermuizen. Vlakbij het plangebied is een bunker aangetroffen welke kan dienen als vaste (winter)verblijfplaats voor diverse vleermuizen. De brug kan tevens een vaste verblijfplaats aan vleermuizen bieden. De watergangen, bossingels, bos(randen) en de dijkwegen in het plangebied vormen geschikte vliegroutes en foerageergebied voor vleermuizen.

Effecten en nader onderzoek

Aangezien er geen potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen worden vernietigd, is geen aanvullend onderzoek noodzakelijk naar het voorkomen van vleermuizen in verband met mogelijke vaste verblijfplaatsen. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet. Nader onderzoek of ontheffing is daarom niet nodig.

Om effecten te voorkomen, dient wel rekening te worden gehouden met overvliegende en foeragerende vleermuizen. Dit betekent dat in de periode maart tot en met oktober, geen directe werkverlichting of strooilicht (m.u.v. verlichting van voertuigen) mag uitstralen op watergangen, bosjes en struwelen tussen zonsondergang en zonsopkomst. Tenzij gewerkt kan worden met vleermuisvriendelijke armaturen. Dit betreft veelal groen of amber gekleurd led licht. In elk geval géén uitstraling van blauw of ultraviolet licht.

Figuur 3.5a potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen en een bunker

² Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en. Gegevensautoriteit Natuur 2013. Vleermuisprotocol 2013, maart 2013

Figuur 3.5b NDFD vleermuizen

3.6 Vogels

Bronnenonderzoek

Uit de NDFD (fig. 3.6b) zijn in de directe omgeving van het plangebied waarnemingen gedaan van een aantal vogels als ekster, koolmees, buizerd, gierzwaluw, sperwer, boomvalk, etc.

Verkennd veldbezoek

Tijdens het verkennd veldbezoek zijn bomen aangetroffen met potentiële nest locaties en met nesten in het plangebied. Het bos ten westen van de Schuringse Haven waar de NVO is

gepland, betreft vermoedelijk een nest van een jaarrond beschermde boomvalk. Er is tevens een boomvalk in de directe omgeving van het nest rustend aangetroffen (fig. 3.6a).

Er zijn diverse foeragerende of overvliegende vogels aangetroffen in het plangebied (zie ook fig. 3.5a). De bomen in het plangebied kunnen worden gebruikt door broedende vogels, waaronder vogels met een jaarrond beschermde verblijfplaats (nesten) zoals de knotwilgen, welke als nestlocatie gebruikt kunnen worden door de steenuil.

Het Hoogezandsche gemaal vormt mogelijk een nestlocatie voor de grote gele kwikstaart. Het gemaal was slecht toegankelijk, maar verspreidingsgegevens geven aan dat de grote gele kwikstaart aldaar is aangetroffen. Dit indiceert dat er nesten aanwezig kunnen zijn. Gemaal Torensteepolder en Gemaal Cromstrijen zijn niet geschikt voor jaarrond beschermde nesten behorende bij jaarrond beschermde vogels.

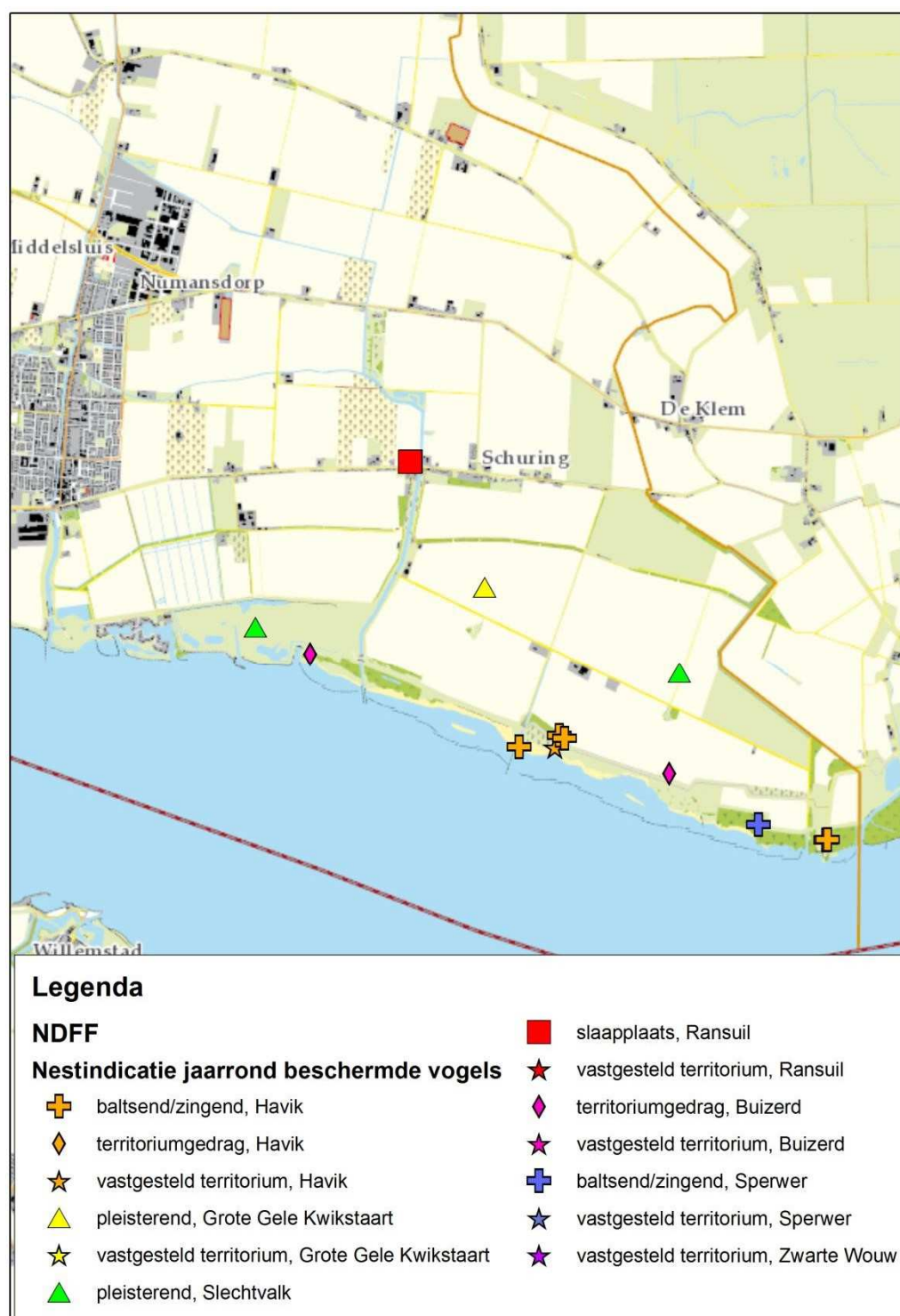
Effecten

Alle vogels genieten bescherming onder de Flora- en faunawet. Hierbij geldt dat verstoring van broedende vogels en broedsel niet is toegestaan. Verstoring van broedvogels kan optreden, wanneer tijdens de broedperiode werkzaamheden plaatsvinden. Zover als bekend zullen er geen kapwerkzaamheden plaatsvinden en zal de brug over de Schuringse Haven niet verwijderd worden en er zullen geen gemalen gesloopt worden binnen het plangebied. Wanneer graaf of sloopwerkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (wat loopt van circa maart t/m juni met uitloop tot in augustus, er geen bomen worden gekapt met (potentiële) nesten of als maatregelen worden getroffen om verstoring te voorkomen, is er geen overtreding van de Flora- en faunawet. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet. Nader onderzoek of ontheffing is daarom niet nodig. Verder dient er rekening te worden gehouden met broedvogels in de oever van de Schuringse Haven. Aanbevolen wordt om niet in het broedseizoen te werken. Maar als dit niet mogelijk is, alvorens te starten met de uitvoering eerst een broedvogel inspectie uit te voeren.

Om effecten te voorkomen, dient met nadruk rekening te worden gehouden met jaarrond beschermde nesten (zoals van de boomvalk, steenuil en grote gele kwikstaart) en bijbehorend leefgebied in het plangebied. Zolang geen directe verlichting op het bos en bomen met de nesten schijnt en niet tussen zonsondergang en zonsopgang wordt gewerkt, zijn effecten uitgesloten.

Figuur 3.6a nestindicatie jaarrond beschermde boomvalk

Figuur 3.6b NDFF nestindicatie jaarrond beschermde vogels

3.7 Vissen

Bronnenonderzoek

Uit Waarneming.nl en de NDFF (2004 t/m 2014) zijn waarnemingen bekend van beschermde vissen in de omgeving (fig. 2.7). Dit betreft de bittervoorn, grote modderkruiper (Ff-wet, tabel 3), de kleine modderkruiper, paling en rivierdonderpad (Ff-wet, tabel 2). De kleine- en grote modderkruiper is aangetroffen in de polders ten noorden van De Klem. De paling is aangetroffen t.h.v. gemaal Hoogezandsche polder. Alle bovengenoemde soorten kunnen worden verwacht in het Hollands Diep ten noorden van het plangebied.

Verkennd veldbezoek

De te verbreden sloten vormen geen geschikt habitat voor tabel 2/3 beschermde vissoorten. Dit betreffen sloten welke omgeven zijn door intensief agrarische akker landbouwgebied, met sloten (talud 1:1) zonder schuil- of voortplantings mogelijkheden in de oever. De Schuringse Haven vormt ten dele een geschikt leefgebied voor de kleine modderkruiper en de bittervoorn. Maar hier zijn maar een paar locaties welke geschikte schuil- of voortplantingsplaatsen vormen. Dit betref vooral aan de zuidzijde van de brug. De locatie waar de NVO is gepland vormt geen geschikte schuil- of voortplantingsplaats door ontbreken van geschikte rietkragen en watervegetatie. De watergangen in het plangebied zijn niet geschikt voor ander beschermde vissoorten zoals de paling en de rivierdonderpad door ontbreken van voldoende geschikte watervegetatie en schuilgelegenheid (zoals puin of basaltblokken).

Effecten

De locatie waar de NVO is gepland vormt geen geschikte schuil- of voortplantingsplaats door ontbreken van geschikte rietkragen en watervegetatie. Maar er zal wel rekening gehouden moeten worden met migrerende vissen, door in de richting van de Schuringse dijk te werken, zodat gewerkt wordt richting open water en vissen waar nodig kunnen vluchten.

Figuur 3.7 NDFF vissen t.o.v. het plangebied (NB. rivierprik is niet beschermd en valt onder de visserijwet)

3.8 Reptielen

Bronnenonderzoek

De NDFF (2004 t/m 2014) maakt geen melding van beschermde reptielen in de directe omgeving en het plangebied. Het gebied (uitmonding en weidevogelgebied) buiten het plangebied ten zuiden en zuidwesten van de Schuringse Haven vormt wel een geschikt habitat voor beschermde reptielen en amfibieën zoals de ringslang.

Verkennd veldbezoek

De oevers van de watergangen in het plangebied, bieden geen geschikte omstandigheden voor de ringslang, door afwezigheid van goed ontwikkelde oevervegetaties en onvoldoende

schuilgelegenheid en steile oevers langs de te verbreden sloten. Er zijn geen geschikte vaste verblijfplaatsen (zoals broeihopen of overwinteringslocaties) aangetroffen tijdens het verkennend veldbezoek. De ringslang kan wel migrerend aangetroffen worden, gezien de ringslang populatie in de omgeving. De natuurvriendelijke oevers aan de noordoostzijde van het plangebied, kunnen na aanleg onderdeel vormen van geschikt leefgebied voor de ringslang.

Effecten

De oevers van de watergangen in het plangebied, bieden geen geschikte omstandigheden voor de ringslang, door afwezigheid van goed ontwikkelde oevervegetaties en onvoldoende schuilgelegenheid en steile oevers langs de sloten. Er zijn geen geschikte vaste verblijfplaatsen (zoals broeihopen of overwinteringslocaties) aangetroffen tijdens het verkennend veldbezoek. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet.

3.9 Amfibieën

Bronnenonderzoek

De NDFF (2004 t/m 2014) en waarneming.nl maken geen melding van tabel 2/3 beschermde amfibieën, zoals de rugstreeppad, heikikker en poelkikker (Ff-wet, tabel 3) in de directe omgeving van het plangebied en in het plangebied. Uit de NDFF (fig. 3.9) komt verder wel naar voren dat waarnemingen zijn gedaan van algemene beschermde tabel 1 soorten (zoals de bruine kikker en gewone pad).

Verkennend veldbezoek

De rugstreeppad komt wel voor in zandige milieus met tijdelijke plassen (zoals bouwlocaties) of in veenweidegebied met flauwe oevers. De watergangen in het plangebied hebben steile oevers, wat geen geschikt habitat voor de rugstreeppad, poelkikker en heikikker vormt.

Effecten

De watergangen in het plangebied vormen geen geschikt habitat voor bovengenoemde beschermde amfibieën. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet. De rugstreeppad wordt wel regelmatig aangetroffen op werk/bouwterreinen bij het bouwrijp maken van het terrein. Aanbevolen wordt om ofwel het terrein na het bouwrijp maken af te schermen met bijvoorbeeld een paddenscherm, zodat wordt voorkomen dat de rugstreeppad en overige amfibieën het werk/bouwterrein kunnen betreden, ofwel de graafwerkzaamheden in de winter uit te voeren, zodat voorkomen wordt dat rugstreeppadden naar het plangebied trekken. Het plangebied blijkt verder een geschikt habitat voor tabel 1 amfibie soorten. Voor tabel 1 soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt wel de zorgplicht.

Figuur 3.9 NDFF amfibieën t.o.v. het plangebied

3.10 Overige soorten

Er zijn geen waarnemingen bekend van overige beschermde diersoorten (zoals ongewervelden, libellen of dagvlinders) van tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet en er is ook geen geschikt habitat aangetroffen van overige beschermde soorten. In dit kader zijn dan ook geen negatieve effecten voorzien en hoeven geen vervolgpcedures in gang te worden gezet.

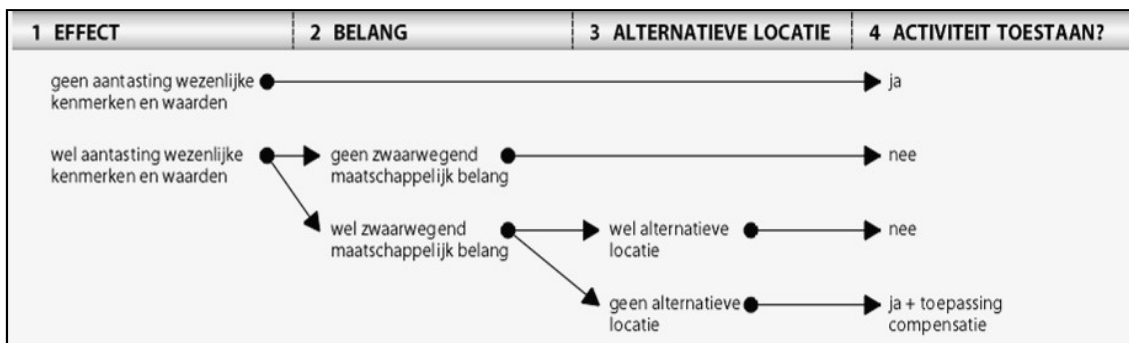
4 Natuurbeleidskaders

4.1 Ecologische Hoofdstructuur

Toetsingskader

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is op provinciaal niveau uitgewerkt tot de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) met kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden, beheergebieden en robuuste ecologische verbindingzones. De wettelijke bescherming (Wro) van de EHS is geregeld via het bestemmingsplan. De Ecologische Hoofdstructuur voor de provincie Zuid-Holland is vastgelegd in de structuurvisie Provincie Zuid-Holland.

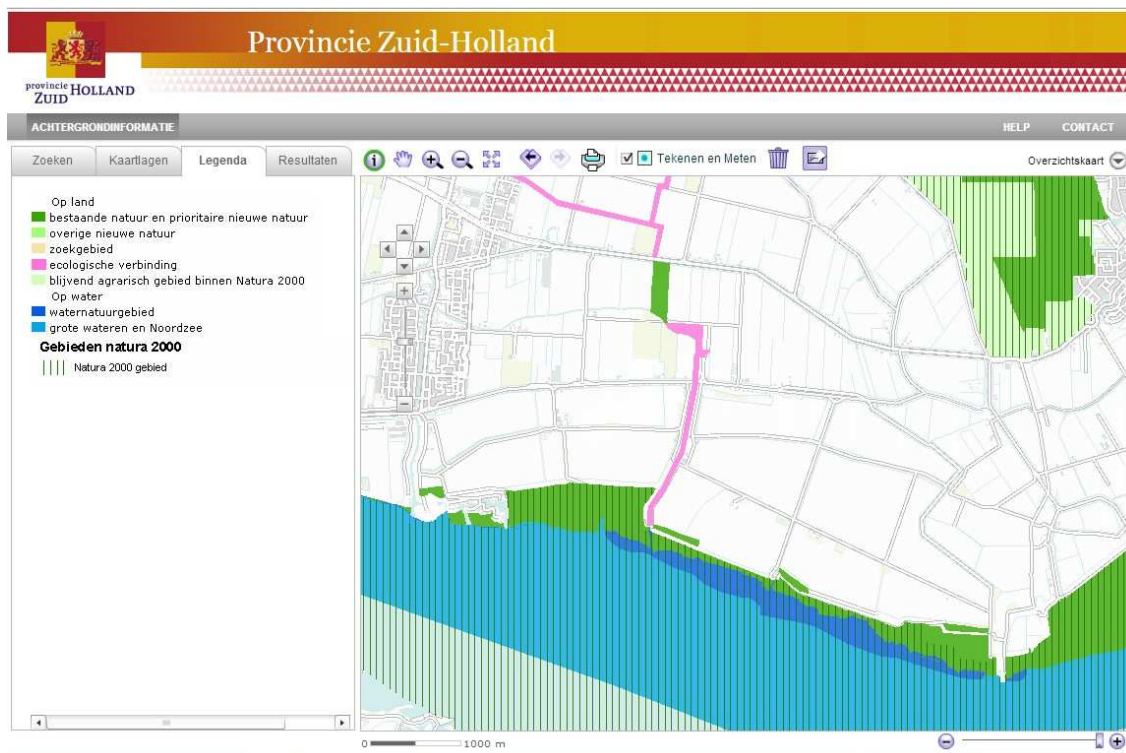
De afweging voor ingrepen in de EHS gaat volgens het “nee, tenzij-principe”. In onderstaand schema is dit stapsgewijs weergegeven. Ingrepen met een significant negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden mogen niet plaatsvinden, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en indien er geen alternatieven zijn. Indien bij een ingreep schade wordt aangericht aan een EHS-gebied, dan dient dit in ieder geval gemitigeerd te worden. De resteffecten aan verlies van kwaliteit en/of oppervlakte dient te worden gecompenseerd. Daarnaast kan salderen van positieve en negatieve effecten op de EHS uitkomst bieden om projecten in de EHS te realiseren. Het verkennend natuuronderzoek geeft inzicht in de ligging van EHS gebieden in de omgeving van de voorkeurslocatie transportleiding en de noodzaak voor het doorlopen van ‘nee, tenzij, procedure’. In de provincie Zuid-Holland is de externe werking van de EHS niet van toepassing. Een “nee, tenzij-toets” behoeft alleen te worden doorlopen, indien er sprake is van een RO-procedure met betrekking tot wijziging van de bestemming van het plangebied.

Schema: Het “nee, tenzij”-principe van het compensatiebeginsel.

Inventarisatie, analyse en toetsing effecten

De voorgenomen ontwikkelingen vinden plaats buiten de begrenzing van EHS gebied (fig. 4.2). Zolang de voorgenomen werkzaamheden buiten de begrenzing van EHS-gebied plaatsvindt, is nadere toetsing in de vorm van een “Nee, tenzij-toets” niet aan de orde, mede omdat de Provincie Zuid-Holland geen externe werking op de EHS heeft vastgelegd.

Figuur 4.1 Ligging EHS-gebied (helder groene vlakken), t.o.v. het plangebied

5 Natuurbeschermingswet

5.1 Toetsingskader

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) heeft als doel het beschermen van Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde natuurmonumenten in Nederland. Projecten of handelingen die negatieve effecten op deze beschermde gebieden kunnen hebben, zijn in beginsel niet toegestaan. Voor Natura 2000-gebieden geldt een toetsing in het kader van artikel 19. In dit kader is ook toetsing nodig van effecten in het kader van de externe werking van toepassing. Bij de toetsing zijn er de volgende procedurevarianten:

- Geen nader onderzoek: effecten kunnen op voorhand worden uitgesloten (er zijn geen Natura 2000-gebieden in de omgeving aanwezig);
- Voortoets: effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten;
- Verslechteringstoets: effecten kunnen op basis van de Voortoets niet worden uitgesloten, significantie hiervan wel;
- Passende beoordeling: significantie van effecten kan op basis van de Voortoets of Verslechteringstoets niet worden uitgesloten;
- ADC-toets: indien significantie van effecten op basis van de Passende beoordeling niet kan worden uitgesloten. Aangetoond dient te worden dat er geen alternatieven zijn met minder effecten, er sprake is dwingende redenen van groot openbaar belang en in compensatie is voorzien. Indien negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten is in ieder geval een vergunning noodzakelijk.

Voor Beschermde Natuurmonumenten geldt een lichtere toetsing conform artikel 16. Voor deze gebieden is het uitvoeren van een Passende beoordeling niet noodzakelijk. Op deze gebieden is conform artikel 65 wel externe werking van toepassing. Het bevoegd gezag bepaalt of een vergunning al dan niet nodig is.

5.2 Inventarisatie

Voor de inventarisatie van Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten is gebruik gemaakt van de gebiedendatabase van het ministerie van EZ. Uit deze gebiedendatabase blijkt dat het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied op een afstand van 10 - 200 meter van het plangebied is gelegen (fig.4.2). Dit betreft Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied en Beschermde Natuurmonument 'Hollands Diep'.

Natuurbeschermingswet

Figuur 5.2 Ligging Natura 2000-gebied (helder groene en geelgroene vlakken), en Beschermd Natuurmonument (bruine vlakken) de rode cirkels betreffen het plangebied

5.3 Analyse van de mogelijke effecten

Door uitvoering van de voorgenomen maatregelen (aanleg NVO, verbreding watergangen en aanpassing gemalen) gaat geen oppervlakte aan Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument verloren. Gelet op aard van de beperkte werkzaamheden en de afstand (meer dan 200 meter) van de aanleg van de NVO, verbreding watergangen en de aanpassing van gemaal Torensteepolder tot het Natura 2000-gebied 'Hollands diep', zijn effecten in het kader van de externe werking door verstoring (maximaal enkele honderden meters) vanuit het plangebied uit te sluiten. Met betrekking tot de aanpassing van gemaal Hoogezandsche polder en mogelijke aanpassing gemaal Cromstrijen tot het (ca. 10 meter) naast gelegen Natura 2000-gebied 'Hollands diep', zijn effecten in het kader van de externe werking door verstoring vanuit het plangebied verwaarloosbaar, doordat desbetreffende gemaal achter de dijk ligt en bovendien dit een beperkte ingreep is binnen een kort tijdsbestek.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Ecologische Hoofdstructuur

De voorgenomen ontwikkelingen vinden plaats buiten de begrenzing van EHS gebied. Nadere toetsing is niet noodzakelijk.

6.2 Natuurbeschermingswet

Door uitvoering van de voorgenomen maatregelen (aanleg NVO, verbreding watergangen en aanpassing gemalen) gaat geen oppervlakte aan Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument verloren. Gelet op aard van de beperkte werkzaamheden en de afstand (meer dan 200 meter) van de aanleg van de NVO, verbreding watergangen en de aanpassing van gemaal Torensteepolder tot het Natura 2000-gebied 'Hollands diep', zijn effecten in het kader van de externe werking door verstoring (maximaal enkele honderden meters) vanuit het plangebied uit te sluiten. Met betrekking tot de aanpassing van gemaal Hoogezandsche polder en mogelijke aanpassing gemaal Cromstrijen tot het (ca. 10 meter) naast gelegen Natura 2000-gebied 'Hollands diep', zijn effecten in het kader van de externe werking door verstoring vanuit

het plangebied verwaarloosbaar, doordat desbetreffende gemaal achter de dijk ligt en bovendien dit een beperkte ingreep is binnen een kort tijdsbestek.

6.3 Flora- en faunawet

Uit het uitgevoerde onderzoek kan geconcludeerd worden dat Ff-wet, tabel 2/3 beschermde soorten in het plangebied kunnen voorkomen of tijdens de werkzaamheden op de werklocaties kunnen verschijnen. Het gaat hierbij om vleermuizen, grondgebonden zoogdieren, jaarrond beschermde nesten en vogels, vissen en de ringslang. Zolang er geen kapwerkzaamheden plaatsvinden aan de Schuringse Haven en de brug niet wordt verwijderd, wordt overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen. Mocht dit wel moeten gebeuren, dan is aanvullend natuuronderzoek nodig en afhankelijk van de resultaten mogelijk ontheffing nodig van de Flora- en faunawet. Om verstoring van migrerende overvliegende of foeragerende vleermuizen, vogels en grondgebonden zoogdieren te voorkomen dienen de werkzaamheden overdag uitgevoerd te worden en dient tussen zonsondergang en zonsopgang geen directe werkverlichting of strooiverlichting (m.u.v. voertuigen) toegepast te worden, die op watergangen, bomen en stuiken kan schijnen.

Om verstoring van nesten te voorkomen wordt aanbevolen de werkzaamheden buiten het broedseizoen (grootweg half maart tot eind augustus) uit te voeren. Als er toch in deze periode gewerkt moet worden, dient het terrein voorafgaand aan de werkzaamheden geïnspecteerd te worden door een deskundig ecooloog. Deze ecooloog kan passende maatregelen opstellen om verstoring van vogelnesten te voorkomen. Dit zal veelal inhouden dat in een deel van het werkgebied tijdens het broedseizoen niet gewerkt kan worden.

Er zal rekening gehouden moeten worden met migrerende vissen, door in de richting van de Schuringse dijk te werken, zodat gewerkt wordt richting open water, en vissen waar nodig kunnen vluchten. Als in juli wordt begonnen met de uitvoering, dan wordt er buiten de voortplantingsperiode van de bittervoorn gewerkt.

Aanbevolen wordt om, ter beperking of voorkoming van verstoring op beschermde flora en fauna, een ecologische werkprotocol op te stellen. In een ecologisch werkprotocol staan mitigerende maatregelen bij uitvoeringswerkzaamheden, waarin de aannemer van dit werk zich aan zal moeten committeren. Ten gunste van de grote gele kwikstaart wordt aanbevolen om de gemalen te voorzien van nestkasten.

Conclusies en aanbevelingen

Tabel 2. Overzicht uitvoeringsperiode t.a.v. ecologie

Maatregel	Mogelijke uitvoeringsperiode	Gewenste uitvoeringsperiode
Verbreden watergangen	Jaarrond, maar rekening houdend met overvliegende en foeragerende vleermuizen tussen zonsondergang en zonsopgang tussen maart en oktober	Jaarrond, overdag
Aanpassing gemaal Torensteepolder en gemaal Cromstrijen	Jaarrond, maar rekening houdend met overvliegende en foeragerende vleermuizen tussen zonsondergang en zonsopgang tussen maart en oktober	Jaarrond, overdag
Aanpassing gemaal Hoogezandsche polder	van september t/m maart <i>vanwege het mogelijke broedseizoen (april t/m augustus) van de grote gele kwikstaart</i>	van september t/m maart <i>vanwege het mogelijke broedseizoen (april t/m augustus) van de grote gele kwikstaart</i>
NVO vergraven	jaarrond, maar van maart t/m augustus werken in de richting van de Schuringse dijk <i>vanwege voortplantingsperiode van vissen en het broedseizoen</i>	september t/m februari <i>vanwege voortplantingsperiode van vissen en het broedseizoen</i>

